

Praktische opdracht Maatschappijleer 5 havo Onderzoek

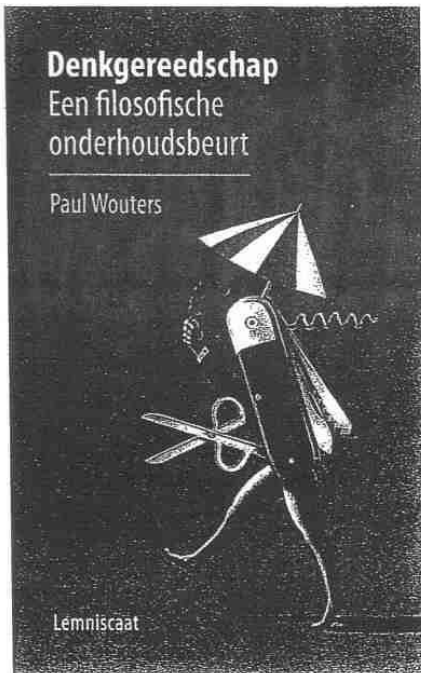
Op de publieke en politieke agenda van Nederland staan veel onderwerpen. Denk aan bijvoorbeeld criminaliteit, onvoltooid leven, tekorten in het onderwijs en de gezondheidszorg, de monarchie, genetische manipulatie, klimaatverandering, enz. enz.

De bedoeling van deze praktische opdracht is dat je met een aantal medeleerlingen zo'n actueel maatschappelijk probleem in kaart brengt en er vervolgens een onderzoek naar gaat doen.

Hierbij onderneem je de volgende stappen:

1. vorm een groep van vier leerlingen
2. breng het probleem in kaart met behulp van het analyseschema op blz. 182 en 183 van het theorieboek. Dit betekent dat je vanuit de sociaal-economische invalshoek de belangen inventariseert, vanuit de sociaal-culturele invalshoek welke waarden en normen een rol spelen, vanuit de politiek-juridische invalshoek welke wetten en overheidsbeleid in het geding zijn en tenslotte vanuit de vergelijkende invalshoek hoe er vroeger met het probleem werd omgegaan en hoe er in andere landen tegenaan gekeken wordt
3. met behulp van de gevonden informatie stel je een enquête op. Naast personalia als sekse, leeftijd, hoogst genoten opleiding, probeer je te achterhalen wat mensen van het probleem afweten en hoe ze erover denken. Je legt de enquête aan minstens 40 respondenten voor.
4. je verwerkt de uitkomsten van de enquête, het liefst in tabellen of staafdiagrammen.
5. je formuleert een aantal conclusies die uit de verkregen data voortvloeien.
6. je schrijft een uitleiding waarin je je eigen mening geeft over de uitkomsten van de enquête en een korte nabeschuiving over het proces van samenwerken, wat er goed ging, wat je de volgende keer anders zou doen, etc.

Bij de beoordeling zal gekeken worden naar de inhoud (probleemstelling, toepassing analyseschema, kwaliteit van de vragen, juiste gevolgtrekkingen), de vorm (lay-out, leesbaarheid, bronvermelding, enz.) en of je er met interesse en plezier aan gewerkt hebt. Nadere richtlijnen voor het onderzoek krijg je in de les en kun je vinden op de vaksite (rml.nl – portals – leerlingen – maatschappijleer havo 5).

Aanvullend gereedschap

De kracht van het denkgereedschap is dat het voor willekeurig welke vraag gebruikt kan worden en zich dus niet hoeft te beperken tot de klassieke filosofische vragen naar het ware, het goede en het schone. Ook bij maatschappijleer kan dit gereedschap dus haar nut bewijzen. De koppeling lijkt met name relevant op het onderdeel praktische opdracht dat tegenwoordig deel uitmaakt van de examenprogramma's havo en vwo. De praktische opdracht moeten leerlingen de mogelijkheid bieden zich de verschillende onderzoeksvaardigheden eigen te maken. Bij de probleemanalyse kunnen zij vanzelfsprekend gebruikmaken van de overbekende benaderingswijzen maatschappijleer. Deze benaderingswijzen zou je kunnen betitelen als het denkgereedschap van maatschappijleer. Het filosofisch denkgereedschap is hierop ten dele een aanvulling. Bovendien gaat aan de probleemanalyse een drietal stappen vooraf waarin het gereedschap eveneens zijn nut kan bewijzen, namelijk de probleemsignalering, de probleemoplossing en de probleemdefinitie.

Probleemsignalering

Veelal weten leerlingen in eerste instantie niet meer dan het onderwerp voor hun praktische opdracht. 'Tets met reclame' of 'iets over geweld' is veelal de schamele oogst van hun eerste denkwerk. Natuurlijk kun je hier onmiddellijk het gereedschap van de benaderingswijzen maatschappijleer op loslaten, maar het is vaak zinniger leerlingen eerst tot het formuleren van een vraagstelling te laten komen. De zeven denkgereedschappen kunnen hierbij heel handig zijn, ook al moeten ze er wel eerst mee leren omgaan. Door het gekozen onderwerp te bewerken met de zeven verschillende vragen (zie kader) is het mogelijk in een mum van tijd een groot aantal interessante vraagstellingen te formuleren. Bijvoorbeeld:

- Wat is de essentie van reclame? En wanneer noemen we een boodschap geen reclame?
- Is reclame alleen reclame als het ook reclame heet? (klinkt ingewikkeld, maar denk er maar eens over na)
- Welke ontwikkelingen zijn er in de reclame waarneembaar? Is er ook een golfbeweging zichtbaar? Waar gaat het naar toe?
- Hoe werkt reclame nou precies? Hoe voelt, ruikt, klinkt het? Wat doet het precies met je?
- Welke betekenissen zitten er verscholen in bijvoorbeeld de uitspraak 'reclame voor jezelf maken' of 'kaas is in de reclame'?
- Is reclame zinnig of nutteloos? Moeten we er blij mee zijn, of is het een vloek? Welke meningen bestaan er over reclame? Welke legitimeringen worden er gegeven voor reclame?
- Kan een wereld zonder reclame wel bestaan? (Omkering) Is niet eigenlijk alles wat we zien of horen een vorm van reclame? (overdrijving) Is reclame nog wel reclame als het niet werkt? En is reclame wel reclame als het niet bedoeld is als reclame?

Zo heeft een leerling meteen al een groot scala aan mogelijk onderzoeksvragen en kan hij of zij op basis van zijn eigen interesse en/of expertise beslissen welke invalshoek of deelvragen gekozen worden om het probleem verder in te perken en kaderen.

DENKGEREEDSCHAP

HAMER EN BEITEL; terugbrengen tot de essentie = wezensdenken, metafysisch realisme (Plato)
Wat is het wezen van de zaak die we onderzoeken?

WINKELHAAK; de menselijke maat nemen = transcendentale methode (Kant)
Welke vooronderstellingen liggen aan de vraag ten grondslag?

KOEVOET; tweedracht zaaien = dialectiek (Hegel)
Breng de vraag in beweging, welke ontwikkeling of dynamiek is te herkennen of onderzoeken?

BLOTE HAND; kwaliteit van ervaring proeven = fenomenologie (Husserl)
Maak de vraag zintuiglijk, naar welke 'ruwe' ervaring verwijst de vraag?

DECOUPEERZAAG; kwaliteit van spreken toetsen = analytische methode (Wittgenstein)
Welke mogelijke betekenissen liggen allemaal in de vraag opgesloten? (geen betekenis buiten taalspel)

SCHROEFBOORMACHINE; zin in verhalen = hermeneutiek (Heidegger)
Welke verhalen geven zin en betekenis aan je vraag? (geen zin buiten verhaal)

WERKENDE MENS; zin uit onzin = deconstructie (Derrida)
Hoe kan ik bestaande kaders loslaten en nieuwe benaderingen construeren om tot een vruchtbare, creatieve aanpak van mijn probleem te komen?

Dit schema is een vrije vertaling van de zeven denkgereedschappen die Paul Wouters beschrijft.